

СКЛАД СЛОВА

Прыстаўка

1. Разгледзьце малюнкi. Прачытайце спалучэнні слоў.

выходзяць з пад'езда

пераходзяць дарогу

падыходзяць да варот

заходзяць у школу

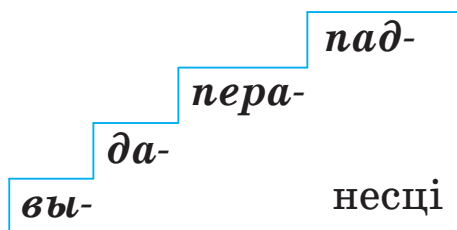
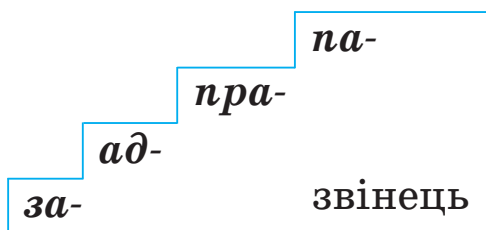
Што аб'ядноўвае выдзеленыя словы? Назавіце ў іх карань. Якімі часткамі адрозніваюцца словы?

Запішыце аднакаранёвыя словы. Знакам — абзначце часткі, якімі яны адрозніваюцца. Дзе знаходзяцца гэтыя часткі: перад каранем ці пасля яго?

Узор. $\overline{\text{Выходзяць}}$, ...

Частка слова, якая стаіць перад каранем і служыць для ўтварэння слоў, — гэта **прыстаўка**.

2. «Падыміцеся па лесвіцы» і ўтварыце пры дапамозе прыставак новыя словы ад прапанаваных.

Запішыце аднакаранёвыя словы. Абзначце ў іх прыстаўку і карань. З двума словамі складзіце і запішыце сказы.

звіне́ць

3. Прачытайце верш. Чаму ён мае такую назву? Ці падобны ён на песеньку? Які настрой можа быць у такой песенькі? Якія словы падказалі вам, што матуля з пшчотай і любоўю звяртаецца да сына?

Прачынанка

Сынку-сыночак,
ільняны чубочак,
пасвары́ся з со́нікам,
паві́тайся з сонейкам,
бо ўжо пеўнік праспяваў,
каб ты хуценька ўставаў.

З чыстае крыніцы
прынясу вадзіцы.
Ты памыйся, прыбярся,
малачка са мной напіся —
і бяжы сяброў гукаць,
прачынанку ім спяваць.
В. Літвіновіч.

А пасварыся з со́нікам — *тут*: прачніся

Выпішыце выдзеленыя словы, вусна падбярыце да іх аднакаранёвыя. Абазначце прыстаўкі ў запісаных словах.

4. Прачытайце і запомніце народныя прыкметы. Спішыце. Вусна падбярыце да выдзеленых слоў аднакаранёвыя. Абазначце карань і прыстаўку ў запісаных словах.

На пагаршэнне надвор'я паказваюць пчолы, якія абляпілі акацыю.

Нечаканы рост грыбоў прадказвае дождж.

Словы для даведкі: адказаў, падказвае; горшы, горш; лепяць, вылепіць.

Творчая хвілінка _____

Якія яшчэ прыкметы змены надвор'я вы ведаеце? Пры неабходнасці запытайцеся пра гэта ў старэйшых або знайдзіце патрэбныя звесткі ў інтэрнэце.

5. Прачытайце, знайдзіце ў кожнай групе слоў лішняе. Што аб'ядноўвае астатнія словы ў кожнай групе? Запішыце гэтыя словы.

1. Паехаць, палохаць, падумаць, пакруціць.
2. Загадка, заварка, замак, закладка.
3. Нясмелы, нялёгкі, нядрэнны, нядзельны.

нядзельны — які адбыўся ў нядзелю

Абзначце прыстаўку, якая аб'ядноўвае словы кожнай групы.

6. Прачытайце верш. На што падобна поле лёну?

Блакiтнае поле

Такое і ў сне не пабачыце болей:
ад кветачак ясных — блакiтнае поле.
Жыццё тыя кветачкі ў лён удыхнулі,
сабралі мы лён ды пашылі кашулі.
Л. Багдановiч.

Спішыце. Абзначце прыстаўкі ў выдзеленых словах.
❖ Падкрэсліце ў вершы формы аднаго і таго ж слова.

Творчая хвiлінка

Якія кветкі лічацца сімваламі Беларусі? На якім дзяржаўным сімвале нашай краіны можна ўбачыць кветкі лёну? Якая кветка з'яўляецца сімвалам «Славянскага базару ў Віцебску»? Пры неабходнасці знайдзіце патрэбныя звесткі ў інтэрнэце.

7. Прачытайце. Якія галасы ў прыроды?

У любую парў года,
у пагоду, непагоду,
слухай родную прыроду —
ты пачуеш галасы
таямнічае красы.

В. Жуковіч.

Выпішыце выдзеленыя словы ў два слупкі: у адзін — словы з прыстаўкай, у другі — без прыстаўкі. Якія з выпісаных слоў з’яўляюцца аднакаранёвымі?

8. Вусна складзіце па падказках алгарытм вызначэння прыстаўкі ў слове *пагаварыць*.

1. Падбіраем да слова аднакаранёвыя словы без ... або з іншымі

*Пагаварыць — гаварыць, гаворка;
загаварыць, адгаварыць, выгаварыцца.*

2. Знаходзім у аднакаранёвых словах

*Пагаварыць, гаварыць, гаворка, загаварыць,
адгаварыць, выгаварыцца.*

3. Частка слова, якая стаіць перад каранем, будзе Абазначаем

Пагаварыць.

9. Прачытайце словы. На якія тры групы іх можна размеркаваць?

Перапісаць, дапісаць, выпісаць, перагледзець, даглядзець, перабраць, дабраць, выглядзець, перачытаць, выбраць, дачытаць, вычытаць.

Запішыце асобна словы кожнай групы. Абзначце ў іх прыстаўкі.

10. Прачытайце. Які настрой перадаецца ў вершы: сур'ёзны ці жартоўны? Як мама выканала просьбу дачушкі?

Уключыце сонейка

Каця абудзілася.
— Яшчэ ноч? — здзівілася. —
Не хачу быць сонненькай —
уклучыце сонейка!

Мама шторы
расхіну́ла —
сонца ў хату зазірнула.

І. Муравейка.

Знайдзіце і выпішыце словы з прыстаўкамі. Падкрэсліце тыя, якія ўжыты ў пераносным значэнні.

Да выдзеленага слова падбярыце і запішыце адна каранёвае з супрацьлеглым значэннем. Абзначце карань і прыстаўку.

11. Прачытайце. Падбярыце да кожнага слова аднакаранёвае з супрацьлеглым значэннем.

Унесці — *вынесці*, адгадаць — ..., зайсці — ..., падступіць — ..., пад'ехаць —

Запішыце пары слоў. Абзначце прыстаўкі.

Са слоўнікавым словам і антонімам да яго прыдумайце і запішыце сказы.

вЫйсці

12. Прачытайце. Замяніце выдзеленыя словы на аднакаранёвыя з прыстаўкамі **раз-, пра-, у-, з-** так, каб атрымаліся блізкія па значэнні спалучэнні слоў.

Адгадаць загадку — *разгадаць загадку*; **перамяніць** заданне — ...; **высушыць** адзенне — ...; **занесці** ў кватэру —

13. Спішыце, дапісваючы ў словы патрэбныя прыстаўкі (**пра-, пры-, аб-, па-**). Абзначце іх.

У гушчыні лесу ..крычала арэхаўка. І зноў стала ціха. Нават ветрык ..таіўся.

Сонейка падабралася ўжо да палавіны неба.

Каля пня знаходзіўся мурашнік. Уверсе ён быў ..леплены мурашкамі. Гэта іх сонейка сюды ..клікала ..грэцца. (*Паводле Я. Галубовіча.*)

арэхаўка — лясная пеўчая птушка сямейства вераб'іных